

УДК 347.734

DOI: 10.15587/2523-4153.2020.212491

ПРОБЛЕМИ ТЛУМАЧЕННЯ ТА КОНСТИТУЦІЙНОСТІ ЗАКОНУ УКРАЇНИ № 590-ІХ ВІД 13.05.2020 Р. АНАЛІЗ ПРАКТИКИ ЙОГО ПРАВАЗАСТОСУВАННЯ

В. В. Краглевич

In this article the author examines the problems of interpretation and constitutionality of the Law of Ukraine No. 590-IX of 13.05.2020 "On Amendments to Legislative Acts of Ukraine to Improve Some Mechanisms for Banking Regulation" No. 590-IX, which entered into force on 23.05.2020.

In the context of this, the author analyzed the provisions of this Law for its compliance with the Constitution of Ukraine and international law, in particular with the principle of legal certainty and inadmissibility of retroactive effect of the law in time. To this end, the author examines and analyzes a number of decisions of the Constitutional Court of Ukraine and the case law of the European Court of Human Rights.

In particular, the author analyzed the provisions of the Law No. 590-IX for its compliance with Article 55 of the Constitution of Ukraine and Art. 13 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms in terms of the right to effective judicial protection and restoration of violated rights. The author also examined the terminology, used in the Law No. 590-IX for its clarity, unambiguity and compliance with the principle of legal certainty.

In this context, there were analyzed such decisions of the Constitutional Court of Ukraine as the decision of the Constitutional Court of Ukraine of 25 December 1997 in the case No. 9-зр, the decision of the Constitutional Court of Ukraine of 09.02.99 N 1-рп / 99, the decision of the Constitutional Court of Ukraine of April 5, 2001 No. 3-рп / 2001, decision of the Constitutional Court of Ukraine of January 26, 2011 No. 1-рп / 2011.

In addition, this article considers and studies the practice of applying the rules of this law by the courts of Ukraine in the context of real legal relations.

Based on the above, the author made a comprehensive analysis of this law, identified its shortcomings and proposed ways to eliminate them and suggestions for improving this law

Keywords: banks, court proceedings, Law No. 590-IX of 13.05.2020, retroactive effect of the law in time, constitutionality

Copyright © 2020, V. Krahlevych.

This is an open access article under the CC BY license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>).

1. Вступ

13.05.2020 р. Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про внесення змін до законодавчих актів України щодо удосконалення деяких механізмів регулювання банківської діяльності» № 590-ІХ, який набрав чинності 23.05.2020 р.

Вказаним законом були внесені численні зміни до законодавства України, зокрема, до Закону України «Про банки і банківську діяльність», Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», Кодексу адміністративного судочинства України, Кримінального, Господарського та Цивільного процесуальних кодексів України та інших законів в частині:

1. Встановлення особливостей судового провадження у справах щодо оскарження рішень НБУ про віднесення банку до категорії неплатоспроможних, про відкликання у банку банківської ліцензії та ліквідацію банку, рішень Фонду гарантування вкладів фізичних осіб про запровадження тимчасової адміністрації у банку, про початок процедури ліквідації банку, про затвердження плану врегулювання та будь-яких інших рішень, прийнятих на його виконання, а також рішень щодо призначення уповноважених осіб Фонду, делегування їм повноважень, рішень Кабінету Міністрів України про участь держави у виведенні неплатоспроможного банку з ринку, рішень Міністерства фінансів України, прийнятих на виконання таких рішень Кабінету Міністрів України, а також встановлює чіткі законодавчі приписи щодо неможливості зупинення або припинення розпочатих на підставі таких рішень процедур;

2. Надання Національному банку України нових інструментів впливу на банківську діяльність;

3. Зміни ліквідаційної процедури банків, механізм відшкодування збитків (стягнення шкоди) з пов'язаних з банком осіб та інших осіб, якими банку та кредиторам банку були завдані збит-

ки (нанесена шкода), механізми участі держави у виведення банку з ринку.

Відтак, наведеним законом істотно змінено порядок судового провадження у вищеписаній категорії спорів, а тому виникає необхідність у здійсненні аналізу правозастосування даного закону, зокрема у спорах, які були розпочаті до набрання ним чинності.

Втім, неоднозначність формулювань даного закону, а також відсутність усталеної практики його правозастосування обумовлюють наявність низки проблем, пов'язаних із цими питаннями.

2. Літературний огляд

Варто зауважити, що з моменту прийняття та набрання чинності Законом до здійснення даного дослідження пройшов досить короткий проміжок часу, а тому описана проблематика фактично ще не розкрита та не досліджена на доктринальному рівні. Цим обумовлюється актуальність даного дослідження.

Враховуючи те, що на момент написання статті Закон №590 діє досить короткий проміжок часу, то за цей період не було вироблено присвячених йому ґрунтовних доктринальних напрацювань та досліджень.

Разом з тим, окремі елементи інститут захисту порушених прав вкладників та державного контролю по банківській діяльності досліджувалися такими вченими як Л. Воронова, С. Міщенко, О. Царікова, О. Кириченко, М. Гойхман, О. Материнська, Т. Латковська, К. Фрумкін, Д. Чеховський та інші.

Так, у дисертації Царікової Олени Василівни на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук «Адміністративно-правові засади державного контролю за діяльністю банків в Україні» з'ясовано поняття з'ясовано поняття державного контролю за діяльністю банків, а також здійснено системний аналіз адміністративно-правових засад здійснення державного контролю за діяльністю банків в Україні, зокрема контролю з боку Національного банку України [1].

Гойхманом Михайлом Ісааковичем у дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук «Діагностика проблемних ситуацій та державне регулювання функціонування банківського сектору в Україні» розроблено засади та підходи з діагностики проблемних ситуацій та державного регулювання функціонування банківського сектору [2].

У дисертації Латковської Тамари Анатоліївни на здобуття ступеня доктора юридичних наук «Фінансово-правове регулювання організації та функціонування банківської системи в Україні та зарубіжних країнах: порівняльно-правовий аналіз» на основі порівняльно-правового аналізу здійснено комплексне дослідження фінансово-правового регулювання організації та функціонування банківської системи в Україні та зарубіжних країнах [3].

3. Мета та задачі дослідження

Метою даної статті є ґрунтовне та всебічне дослідження спірних положень Закону №590-IX, аналіз їх конституційності, а також практики його правозастосування.

Для досягнення вказаної мети було поставлено наступні задачі:

1. Встановити відповідність або невідповідність положень Закону №590-IX статті 55 Конституції України та ст. 13 Конвенції з прав людини та основоположних свобод в частині права на ефективний судовий захист та поновлення порушених прав.

2. З'ясувати відповідність або невідповідність положень Закону №590-IX принципу дії закону в часі.

3. Розкрити термінологію, застосовану в Законі №590-IX на предмет чіткості, однозначності та відповідності принципу правової визначеності.

4. Визначити основні підходи правозастосування норм Закону судами.

5. Розробити пропозиції щодо вирішення виявлених проблем та вдосконалення законодавчої бази.

4. Нововведення закону

4.1. Обмеження права на судовий захист

Законом № 590-IX внесено зміни до процесуальних кодексів, які істотно обмежують способи захисту порушених прав та суперечать конституційному принципу “права на судовий захист”, який міститься в статті 55 Конституції України.

Так, закріплені Законом 590-IX способи судового захисту зводяться до:

1. Можливості визнання протиправним (незаконним) та скасування індивідуального акта та/або рішення Національного банку України, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, Кабінету Міністрів України та Міністерства фінансів України [4];

2. Можливості стягнення завданих збитків на користь зацікавлених осіб неправомірними діями Національного банку України, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, Кабінету Міністрів України та Міністерства фінансів України у розмірі та у порядку встановленому Законом [4].

Інші способи захисту порушеного права за наведеним Законом не допускаються, що свідчить про юридичну неспроможність законного відновлення порушеного права зацікавлених осіб при порушенні їх прав зазначеними органами та установами.

Стаття 55 Конституції України встановлює, що кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб [5].

У п. 2 рішення Конституційного Суду України 25 грудня 1997 року по справі № 9зп зазначено, що зміст цього права полягає в тому, що кожен має право звернутися до суду, якщо його права чи свободи порушені або порушуються, створено або створюються перешкоди для їх реалізації або мають місце інші ущемлення прав та свобод. Зазначена норма зобов'язує суди приймати заяви до розгляду навіть у випадку відсутності в законі спеціального положення про судовий захист [6].

Стаття 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі також – Конвенція) гарантує право на справедливий і публічний розгляд справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, при визначенні цивільних прав і обов'язків особи чи при розгляді будь-якого кримінального обвинувачення, що пред'являється особі [7].

Від принципу права на судовий захист походить право на забезпечення ефективного поновлення порушеного права (ефективного способу захисту порушених прав), принцип щодо якого закріплено в статті 13 Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод.

У статті 13 Конвенції зазначено, що кожен, чий права та свободи, визнані в цій Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб юридичного захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження [7].

Водночас, вказаними нормами Закону 590-IX істотно обмежуються способи захисту зацікавленої (постраждалої сторони), зокрема фактично унеможливується скасування окремих рішень Фонду та визнання нечинними договорів.

Зазначені зміни обмежують перелік дій, які сторона може вчинити для відновлення свого порушеного права.

Більше того, Закон 590-IX прямо передбачає, що суд не може прийняти будь-яке інше рішення, що може мати наслідком зупинення/припинення розпочатої процедури виведення неплатоспроможного банку з ринку та/або ліквідації банку [4].

Отже, наведеним порушуються права особи на ефективний засіб юридичного захисту та на поновлення порушених прав, гарантії яких закріплені у Конституції України, законах України, а також міжнародних актах, зокрема Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Європейський суд з прав людини у своїх рішеннях неодноразово підкреслював необхідність ефективного захисту прав заявників:

– У п. 75 рішення від 05.04.2005 року у справі «Афанасьєв проти України» (заява № 38722/02) Європейський суд з прав людини зазначає, що засіб захисту, який вимагається згаданою статтею, повинен бути «ефективним», як у законі, так і на практиці, зокрема, у тому сенсі, щоб його використання не було ускладнене діями або недоглядом органів влади відповідної держави [8].

– У рішенні ЄСПЛ від 4 грудня 1995 року у справі «Белле проти Франції» зазначено, щоб право на доступ до суду було ефективним, особа повинна мати чітку фактичну можливість оскаржити діяння, що становить втручання у її права [9].

– У рішенні Європейського суду з прав людини від 28 травня 1985 року у справі «Ашингдейн проти Великої Британії» вказано, що здійснюючи тлумачення положень Конвенції, ЄСПЛ у своїх рішеннях указав, що право на доступ до правосуддя не має абсолютного характеру та може бути обмежене: держави мають право установлювати обмеження на потенційних учасників судових розглядів, але ці обмеження повинні переслідувати законну мету, бути співмірними й не настільки великими, щоб спотворити саму сутність права [10].

– У рішенні від 17 січня 2013 року у справі «Мосендз проти України» (заява № 52013/08) ЄСПЛ установив, що заявник був позбавлений ефективного національного засобу юридичного захисту, гарантованого статтею 13 Конвенції, через наявність юрисдикційних конфліктів між цивільними й адміністративними судами (пункти 116, 119, 122, 125)[11].

– У рішенні від 21 грудня 2017 року у справі «Шестопалова проти України» (заява № 55339/07) ЄСПЛ зробив висновок, що заявниця була позбавлена права на доступ до суду всупереч пункту 1 статті 6 Конвенції, оскільки національні суди надавали їй суперечливі роз'яснення щодо юрисдикції (пункти 13, 18, 24)[12].

Отже, стала практика Європейського суду з прав людини зазначає про те, що право на розгляд справи включає право особи на звернення я до суду та право на те, що її справа буде розглянута і вирішена судом.

4.2. Положення Закону мають зворотню дію у часі

У «Прикінцевих та перехідних положеннях» Закону № 590-IX вказано про те, що його норми поширюються на правовідносини, які виникли до його прийняття та набрання ним чинності. Внаслідок цього ці норми мають застосовуватись до судових проваджень, існувавших до набрання ним чинності [4].

Це напряду суперечить закріпленому в статті 58 Конституції України принципу недопустимості зворотної дії закону в часі.

Так, відповідно до ст. 58 Конституції України закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи [5].

Згідно із офіційним тлумаченням ст. 58 Конституції України, викладеним у Рішенні Конституційного Суду України від 09.02.99 р. N 1-рп/99 дія закону чи іншого нормативно-правового акта поширюється тільки на ті відносини, які виникли після набуття ним чинності. Це є однією з найважливіших гарантій правової стабільності, впевненості суб'єктів права в тому, що їх правове становище не погіршиться з прийняттям нового закону чи іншого нормативного акта, а також необхідною умовою довіри до держави і права. Ніяких винятків щодо певних категорій суб'єктів права, зокрема юридичних осіб, це правило не передбачає. В цьому відношенні воно є універсальним [13].

Водночас, підпункт 1) пункту 3 та пункт 4 «Прикінцевих та перехідних положень» Закону 590-IX безпосередньо поширюють свою дію на відносини які виникли та існували до набрання ним чинності.

Конституційний Суд України неодноразово наголошував на недопустимості відхилення від принципу зворотної дії закону в часі, акцентувавши увагу на наступному:

1. У Рішенні Конституційного Суду України у справі від 05 квітня 2001 року № 3-рп/2001 зазначено, що Конституція України закріпила принцип незворотності дії в часі законів та інших нормативно-правових актів (частина перша статті 58). Це означає, що дія закону та іншого нормативно-правового акта не може поширюватися на правовідносини, які виникли і закінчилися до набрання чинності цим законом або іншим нормативно-правовим актом [14].

Закріплення принципу незворотності дії в часі законів та інших нормативно-правових актів є гарантією безпеки людини і громадянина, довіри до держави. Винятки з цього конституційного принципу, тобто надання закону або іншому нормативно-правовому акту зворотної сили, передбачено частиною першою статті 58 Конституції України, а саме: коли закони або інші нормативно-правові акти пом'якшують або скасовують відповідальність особи [14].

2. У Рішенні Конституційного Суду України у справі від 26 січня 2011 року № 1-рп/2011 встановлено, що Конституцією України встановлено, що закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи (частина перша статті 58) [15].

Конституційний Суд України вважає, що вказані положення Основного Закону України передбачають загально визнані принципи дії в часі законів та інших нормативно-правових актів, а саме: принцип їх безпосередньої дії, тобто поширення тільки на ті відносини, які виникли після набуття чинності законами чи іншими нормативно-правовими актами, та принцип зворотної дії в часі, якщо вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи [15].

3. У Рішенні КСУ у справі про офіційне тлумачення положення частини третьої статті 103 Конституції України (справа щодо строків перебування на посту Президента України) від 25 грудня 2003 року № 22-рп/2003 в аспекті дії ст. 103 Конституції України було зазначено про те, що норма Конституції України може застосовуватися у часі лише щодо відносин, які виникли після набрання чинності цією Конституцією [16].

Крім того, у рішенні Європейського суду з прав людини у справі № 37766/05 «Дімопулос проти Туреччини» суд дійшов висновку про те, що застосування змін до законодавства до правовідносин, що виникли до внесення змін до законодавства, із зворотною силою складає порушення права особи на справедливий судовий розгляд, передбачений статтю 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод [17].

Окремої уваги заслуговує пункт 5 розділу II «Прикінцеві положення» Закону 590-IX, в якому передбачено, що судові провадження, розпочаті до набрання чинності цим Законом, у яких на день набрання чинності цим Законом не ухвалено остаточне рішення, вирішуються, розглядаються або переглядаються з урахуванням особливостей, встановлених цим Законом [4].

Окрім того, що ця норма напряду суперечить вищеописаному принципу недопустимості зворотної дії закону в часі, вона ще й суперечить закріпленому в ст. 8 Конституції України принципу правової визначеності з огляду на наступне.

Формулюванням «з урахуванням особливостей, встановлених цим Законом» чітко не визначено, які саме особливості Закону, та на судовий розгляд на якій саме інстанції воно поширюється.

Аналогічні невідповідності положенням Конституції України та Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод містяться у пунктах 6 та 7 «Прикінцевих та перехідних положень».

Отже, вказані пункти «Прикінцевих та перехідних положень» Закону 590-IX сформульовано таким чином, щоб нормативно визначити фактичний результат розгляду окремих категорій судових проваджень, за яких фактично виключаються будь-які варіанти задоволення позову та поновлення порушених прав.

Це свідчить про втручання законодавчої гілки влади в існуючі судові провадження, що фактично є порушенням принципу розподілу влади та втручанням законодавчої гілки влади до прямої компетенції судової гілки влади та порушення незалежності суду. Це, в свою чергу, є порушенням статей 6, 19 та 129 Конституції України.

Це, в кінцевому залишку, призводить до порушення права на судовий захист, на апеляційний перегляд судового рішення та на касаційне оскарження у випадках, передбачених законом, закріплені у ст. 55 та ст. 129 Конституції України.

Таким чином, викладений аналіз свідчить про явну невідповідність «Прикінцевих та перехідних положень» Закону 590-IX ст. 58 Конституції України в частині недопустимості зворотної дії закону в часі.

4.3. Практика правозастосування Закону 590-IX

Очікувано, що вищеописані колізії, неузгодженості із положенням Конституції України та нечіткість формулювань Закону 590-IX обумовили неоднакове застосування норм Закону судами України.

Зокрема, у спорі про оскарження примусової конвертації вкладів пов'язаних осіб в акції банку у справі №910/18074/19 Господарський суд м. Києва відмовив у задоволенні клопотання банку про закриття провадження на підставі положень Закону [18].

Ухвала про відмову у задоволенні клопотання вмотивована тим, що Закон №590-IX не містить положень, щодо застосування передбачених способів захисту стосовно осіб - кредиторів банку, повернення депозитних вкладів яким було здійснене шляхом застосування процедури примусового обміну депозитів на акції додаткової емісії (bail-in) [18].

Крім того, суд також послався на положення ст. 58 Конституції України щодо недопустимості зворотної дії в часі Законів та інших нормативно-правових актів.

Подібну позицію застосував Північний апеляційний господарський суд в аналогічному спорі у справі № 910/17541/19. Також в ухвалі було зазначено, що позовні вимоги позивача не були обґрунтовані порушенням його права на акції банку або з метою повернення таких акцій (відновлення статусу учасника банку), а обґрунтовані порушенням його права власності на грошові кошти, розміщені на депозитних та поточних рахунках. Тому, для встановлення факту, чи є або був позивач учасником банку та чи були порушені права позивача внаслідок виведення неплатоспроможного банку з ринку, суду першої інстанції необхідно було дослідити надані сторонами докази та встановити обставини справи по суті спору [19].

На противагу цьому, існує також практика закриття судами провадження у справах на підставі Закону № 590-IX.

Так, 14.07.2020 ухвалою Господарського суду м. Києва було закрито провадження в справі № 910/18211/19 за позовом колишнього акціонера до АТ КБ «Приватбанк», Міністерства фінансів, Фонду гарантування вкладів про визнання недійсними договорів про придбання акцій банку, які були укладені в грудні 2016 року під час націоналізації фінустанови [20].

Відтак, численні невідповідності Конституції України положень Закону 590-IX, неточність та нечіткість застосованих у ньому формулювань обумовлюють наявність діаметрально протилежних правозастосовних підходів.

5. Результати дослідження

В ході даного дослідження було здійснено аналіз положень Закону №590-IX. За результатом даного аналізу було встановлено невідповідність зазначеного закону положенням Конституції України, нормам міжнародного права, практиці Європейського суду з прав людини. Також у ньому використано велику кількість неоднозначних дефініцій та оціночних понять, що в свою чергу має наслідком різне правозастосування його норм.

6. Висновки

1. Положення Закону № 590-IX явно не відповідають статті 55 Конституції України та ст. 13 Конвенції з прав людини та основоположних свобод через істотне обмеження права на ефективний судовий захист та поновлення порушених прав.

2. Положення Закону № 590-IX мають зворотню дію в часі, що суперечить, як Конституції України, так і основоположним засадам та принципам законодавства.
3. Закон № 590-IX містить велику кількість неоднозначних формулювань та оціночних понять, які піддають вільному тлумаченню з боку суб'єкта правозастосування.
4. Вищеописані колізії, неоднозначні формулювання та оціночні поняття обумовили різне тлумачення норм Закону та, як наслідок, діаметрально протилежні правозастосовні підходи.
5. Проблеми мають бути вирішені як напрацюванням сталої практики Верховним Судом, так і доопрацюванням Верховною Радою України тексту Закону.

Література

1. Парікова, О. В. (2018). Адміністративно-правові засади державного контролю за діяльністю банків в Україні. Дніпро, 22.
2. Гойхман, М. І. (2017). Діагностика проблемних ситуацій та державне регулювання функціонування банківського сектору в Україні. Київ, 43.
3. Латковська, Т. А. (2008). Фінансово-правове регулювання організації та функціонування банківської системи в Україні та зарубіжних країнах: порівняльно-правовий аналіз. Одеса, 37.
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення механізмів регулювання банківської діяльності (2020). Закон України № 590-IX. 13.05.2020. Голос України. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/590-20>
5. Конституція України (1996). Відомості Верховної Ради України, 30, Ст. 141. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Рішення Конституційного Суду України по справі № 9 зп. 25.12.1997. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-97#Text>
7. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (1950). № 995_004. 04.11.1950. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
8. Рішення Європейського суду з прав людини року у справі «Афанасьєв проти України» (2005). № 38722/02. 05.04.2005. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_239#Text
9. Case of Bellet v. France (1995). European Court of Human Rights. 04.12.1995. Available at: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%2223805/94%22%5D%2C%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%5D%2C%22itemid%22:%5B%222001-57952%22%5D%7D>
10. Case of Ashingdane v. The United Kingdom (1985). European Court of Human Rights. 28.05.1985. Available at: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%22Ashingdane%20v.%20the%20United%20Kingdom%22%5D%2C%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%5D%2C%22itemid%22:%5B%222001-57425%22%5D%7D>
11. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Мосендз проти України» (2013). № 52013/08. 17.01.2013. Available at: <https://cna.court.gov.ua/sud2590/2536/233223/6451/>
12. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Шестопалова проти України» (2017). № 55339/07. 21.12.2017. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_c61#Text
13. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Національного банку України щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 58 Конституції України (справа про зворотню дію в часі законів та інших нормативно-правових актів) (1999). Рішення Конституційного Суду України № 1-рп/99. 09.02.99. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-99#Text>
14. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України" (справа про податки) (2001). Рішення Конституційного Суду України № 3-рп/2001. 05.04.2001. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-01#Text>
15. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України" (справа про податки) (2011). Рішення Конституційного Суду України № 1-рп/2011. 26.01.2011. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-11#Text>
16. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями 53 і 47 народних депутатів України про офіційне тлумачення положення частини третьої статті 103 Конституції України (справа щодо строків перебування на посту Президента України) (2003). Рішення Конституційного Суду України № 22-рп/2003. 25.12.2003. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v022p710-03#Text>
17. Case of Dimopoulos v. Turkey (2019). European Court of Human Rights No. 37766/05. 02.07.2019. Available at: <https://hudoc.echr.coe.int/rus#%7B%22fulltext%22:%5B%2237766/05%22%5D%2C%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%5D%2C%22itemid%22:%5B%222001-192443%22%5D%7D>
18. Ухвала Господарського суду м. Києва № 910/18074/19. 22.07.2020 (2020). Available at: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/90592822>
19. Постанова Північного апеляційного господарського суду № 910/18211/19. 21.07.2020 (2020). Available at: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/90593052>
20. Ухвала Господарського суду м. Києва № 910/18211/19. 14.07.2020 (2020). Available at: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/90439016>

Received date 04.08.2020

Accepted date 07.09.2020

Published date 30.09.2020

Краглевич В'ячеслав Вікторович, аспірант, кафедра цивільного права, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, вул. Володимирська, 60, м. Київ, Україна, 01033